

NoteWorthy Composer

Gids voor gebruikers
Vertaling Klaas Lamminga

NoteWorthy Software, Inc.

Stap voor stap tutorial - Noteren Jingle Bells

De bedoeling van deze tutorial is u te helpen vertrouwd te raken met het noteren van noten van begin tot einde van het lied "Jingle Bells". We richten ons op het invoeren van noten en symbolen, met wat basis-kennis van muziek. De uiteindelijke notatie is te vinden in de map "Samples" als het bestand *jingle.nwc*. Als toevoeging laten we u een kopie zien hieronder. Als u bezig bent met deze tutorial, kan het handig zijn dit bestand te openen. Kies **File: Open Samples...** om het bestand *jingle.nwc* te kunnen gebruiken.

Jingle Bells

Lively

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of one flat (Bb). It consists of three systems of music. The first system starts with a treble clef and a key signature of one flat, with a tempo marking 'Lively'. The first measure has a chord symbol 'F'. The lyrics are 'Jin - gle bells, jin - gle bells, jin - gle all the way,'. The second system continues the melody and accompaniment, with lyrics 'Oh, what fun it is to ride in a one-horse o - pen sleigh.' and chord symbols 'Bb', 'F', 'G', and 'C7'. A first ending bracket labeled '1.' covers the final two measures of this system. The third system shows a second ending bracket labeled '2.' covering the final two measures, with lyrics 'one-horse o - pen sleigh.' and chord symbols 'C7' and 'F'.

Jin - gle bells, jin - gle bells, jin - gle all the way,

Oh, what fun it is to ride in a one-horse o - pen sleigh.

one-horse o - pen sleigh.

Een nieuw bestand maken

Om te beginnen hebt u een nieuw bestand voor het lied nodig. Dat zal worden gebruikt om het lied “Jingle Bells” te noteren. **Om een nieuw liedbestand te maken**, gebruikt u een van de volgende mogelijkheden:

Kies de **File** menu optie en **New**.

Klik op het icoon.

Gebruik de toetscombinatie **Ctrl+N**.

Als u een nieuw bestand hebt geopend dan verschijnt het venster **Song Templates**. Er zijn verschillende templates waaruit u kunt kiezen, maar we beginnen met een lied op een blanco blad. Met de keuze op **<Blank Score>** bij de tab **General** klikt u op **OK**.

Daarna wordt het dialoogvenster **File Info** getoond. Hier kunt u informatie over het lied invoeren. De titel, de auteur, de tekstschrijver en copyright informatie die worden ingevoerd worden gebruikt bij het afdrukken van het liedbestand. Geef **Jingle Bells** als titel in het veld achter Title:. Alle informatie kan later ook nog worden gewijzigd. In het venster Comments kunt u extra informatie over het lied invoeren. Typ als u dat wilt bijv.: **Mijn notatie van Jingle Bells**. Als u de informatie hebt ingevoerd klik dan op **OK**.

N.B.: U kunt de liedinformatie altijd wijzigen door een van de volgende mogelijkheden:

Kies in het menu **File** en de optie **Info**

Klik op het icoon

Gebruik de toetscombinatie **Ctrl+I**.

Toevoegen, benoemen en verbinden van notenbalken

Na het klikken op **OK** in het venster **File Info** verschijnt het scherm met één notenbalk. “Jingle Bells” heeft twee notenbalken, dus u moet een notenbalk toevoegen.

Om een notenbalk toe te voegen gebruikt u een van de volgende mogelijkheden:

Kies in het menu **Staff** en de optie **New Staff**.

Klik op het icoon

Gebruik de toetscombinatie **Ctrl+A**.

N.B.: Als u een lied in *NoteWorthy Composer* maakt dan zal de notenbalk zich steeds naar rechts uitbreiden op dezelfde regel. Als u print of kijkt bij Print Preview zal de notenbalk of zullen de notenbalken steeds op een nieuwe regel worden afgedrukt. Kijk bij het voorbeeld van jingle.nwc. Dit lied heeft 2 notenbalken. U in het invoerscherm de notenbalken steeds naar rechts zien gaan bij het afspelen. Bij de Print Preview ziet u ze op verschillende regels.

Nu moeten de 2 notenbalken worden benoemd. U begint met de bovenste notenbalk. Klik daarop. Open nu het dialoogvenster **Staff Properties** op een van de volgende manieren:

Kies in het menu **Staff** en de optie **Staff Properties**.

Druk op **F2**.

Klik met de rechter muisknop en selecteer **Staff Properties**.

Onder de **General** tab kunt u de notenbalk een naam geven bijv.: **Rechter hand**. Om de notenbalk met een accolade te verbinden met de andere balk klikt u op de tab **Visual** en selecteert daar **Upper Grand Staff**. Klik op **OK**. De onderste balk moet eerst nog worden geregeld voor de accolade is te zien.

Maak de onderste balk actief door een van de volgende handelingen:

Klik op de onderste balk

Druk op **Page Down**.

N.B.: U kunt zien dat een notenbalk actief is als de cursor daarin knippert. Om de actieve notenbalk duidelijk te laten zien kunt u de kleur van de balk veranderen door in het menu te kiezen voor **Tools: Options** en op de **Color** tab te klikken. U kunt ook een vak om de actieve balk zetten met de **Editor** tab, en het selectievakje voor Active Staff Frame aan te vinken.

Met Staff Properties (**F2**), onder de tab **General**, wijzigt u Staff-1 in **Left Hand**. Om de accolade zichtbaar te maken klikt u op de tab **Visual** en kiest **Lower Grand Staff**.

Klik op **OK**. U zult zien dat vooraan de beide balken met een accolade zijn verbonden.

Om deze beide balken van een label te voorzien maakt u de bovenste balk actief en drukt op F2 (Staff Properties - Staff Label) en onder de tab General geeft u Piano als naam voor de balken. Zie verder ook pagina 29.

Opslaan

Om uw werk te bewaren moet u het bestand regelmatig opslaan tijdens het werken aan de notatie. **Om een bestand op te slaan** gebruikt u een van de volgende mogelijkheden:

Ga in het menu naar **File** en kies de optie **Save**.

Klik op het icoon

Gebruik de toetscombinatie **Ctrl+S**.

Daarna kunt u het bestand een naam geven en in uw map Mijn documenten opslaan. Omdat *jingle.nwc* de naam is van het originele bestand zou u het kunnen opslaan als *jingle2.nwc*. Het is het beste om uw bestanden op te slaan in een andere map dan die van het programmabestand van *NoteWorthy Composer*.

U kunt de standaard map voor het opslaan wijzigen bij **Tools: Options** en de tab **Folders**.

Sleutel, maatgetal en kruisen of mollen

Aan het begin van de meeste liederen zult u de sleutel zien met een maatgetal en kruisen of mollen. U gaat deze onderdelen eerst in de bovenste balk aanbrengen en daarna in de onderste balk. Omdat “Jingle Bells” een stuk is voor twee handen, wordt in de bovenste balk de G-sleutel (vioolsleutel) gesplaatst.

De knipperende cursor laat de plaats zien waar het symbool of de noten worden ingevoegd. Bij de noten is de verticale positie belangrijk, maar voor de sleutel is de hoogte in de balk niet van belang, die wordt automatisch op de juiste plaats gezet. Als u bij het plaatsen van een noot een fout maakt kunt u die met Backspace weghalen of met Delete als de cursor voor de noot staat. U kunt ook in het menu **Edit - Undo** gebruiken of de toetscombinatie **Ctrl+Z**.

Om de G-sleutel in te voegen kunt u een van de volgende manieren gebruiken:

Kies in het menu **Insert** de optie **Clef**.

Klik met de rechter muisknop en kies **Notation - Clef**.

Druk op de sneltoets **C** of **c**.

Als het dialoogvenster is geopend kiest u **Treble Clef** en klikt op **OK**.

Gebruik de knop in de werkbalk.

N.B.: De werkbalk voor het invoegen van symbolen staat standaard links verticaal op het scherm en geeft de mogelijkheid met één klik de meest voorkomende symbolen in te voegen. U hebt daarbij niet altijd toegang tot het bijbehorende dialoogvenster om uit de mogelijkheden te kiezen, zoals het verhogen of verlagen van de toonhoogte met een octaaf of het al dan niet zichtbaar maken van de sleutel

Nu moet er de toonsoort worden aangegeven. De toonsoort van “Jingle Bells” is F majeur. Om de toonsoort te bepalen met het dialoogvenster gebruikt u een van de volgende mogelijkheden:

Kies in het menu **Insert** de optie **Key Signature**.

Klik met de rechter muisknop en kies **Notation: Key Signature**.

Druk op de sneltoets **K** of **k**.

Klik op het icoon in de werkbalk.

In het dialoogvenster kiest u **F Major** en klikt op **OK**.

Als u niet bekend bent met de toonsoorten dan vindt u een kaart in de Appendix van deze gebruikersgids.

Nu moet de maatsoort worden ingevoerd. De maatsoort wordt geschreven als een breuk die het aantal tellen per maat aangeeft (het getal boven) en voor welke noot de tel geldt (het getal onder). Het lied in het voorbeeld “Jingle Bells” gebruikt de 4/4 maat. Dus er zijn 4 tikken per maat en de kwartnoot is de teleenheid.

Om de maatsoort in te voeren opent u het dialoogvenster daarvoor op een van de volgende manieren:

Kies in het menu **Insert** de optie **Time Signature**.

Klik met de rechter muisknop en kies **Notation: Time Signature**.

Gebruik de sneltoets **G** of **g**.

Typ in het dialoogvenster **4** voor de tellen per maat en ook voor de waarde van de teleenheid. Klik op **OK**.

Als u de menubalk gebruikt kunt u simpelweg op het icoon 4/4 klikken.

Noten invoeren

Er zijn verschillende manieren om noten in te voeren en u wilt ze waarschijnlijk allemaal proberen om de manier te vinden die u het beste bevalt. Als u werkt met *NoteWorthy Composer* ontwikkelt u de methode die u goed past. Dit deel begint met aanwijzen en klikken en gaat door naar sneltoetsen. MIDI-toetsenbord invoer behandelen we hier niet. Op pagina 66 staan MIDI invoer aanwijzingen.

De eerste noot in “Jingle Bells” is een kwartnoot op de plaats van de A met een staccato accent. Het staccato accent betekent dat de noot kort wordt gespeeld.

Om de eerste noot met gebruik van de muis te plaatsen:

1. Klik op het kwartnoot icoon
2. Klik op het staccato icoon
3. Klik op de plaats van de A in de bovenste balk (de tweede opening vanaf onderaan), rechts van de maatsoort. U ziet dan de cursor op de plaats van de A knipperen.
4. Druk op de **Enter-toets**.

De tweede noot is hetzelfde. **Om de tweede noot te plaatsen gebruiken we de sneltoetsen:**

1. Druk op **3** voor de kwartnoot.
2. Druk op de komma (,) voor een staccato-noot.
3. Plaats de cursor op de plaats van de A met beulp van de pijltjestoetsen.
4. Druk op de **Enter-toets**.

Plaats de derde noot met een van de hiervoor genoemde manieren of ontwikkel uw eigen combinatie.

Tips om noten te plaatsen:

Als u niet weet waarvoor een icoon dient, houd dan de cursor op het icoon zonder te klikken en er verschijnt een venstertje met de bijbehorende actie en, indien beschikbaar, de bijbehorende sneltoets tussen haakjes.

Iconen zijn actief (op een witte achtergrond), niet actief of niet beschikbaar (grijze inzet). Als een icoon actief is wordt het gebruikt bij de volgende actie. Het icoon aanklikken als noten zijn geselecteerd, zorgt ervoor dat die actie op de selectie wordt uitgevoerd. Het icoon uitklikken terwijl er noten zijn geselecteerd zorgt voor de omgekeerde actie.

Als een icoon een grijze inzet heeft kan het niet worden gebruikt.

Als u niet steeds opnieuw het icoon wilt aanklikken bij het invoeren van de noten kies dan in het menu Tools - Persistent Note Tools of klik op het icoon

Rust invoeren

Na de drie staccato kwartnoten komt een kwart rust. Om de lengte van de rust te bepalen kiest u de kwartnoot. **Om de rust in te voeren:**

1. Plaats de cursor rechts van de laatste noot die is ingevoerd.
2. Klik op de kwartnoot of druk op **3**
3. Druk op de **spatiebalk**

Om te onthouden:

Enter voegt een noot toe en de **spatiebalk** voegt een rust toe. De keuze voor de lengte van de noot is gelijk aan die voor de rust.

Maatstreep invoegen

In het begin hebt u een 4/4 maatsoort geplaatst, wat betekent dat er 4 tellen in een maat voorkomen, waarbij de kwartnoot de teleenheid is. Tot nu toe hebt u 3 kwartnoten ingevoerd en een kwart rust, totaal 4 tellen die de maat volmaken.

Maten worden gescheiden door een maatstreep. **Om een maatstreep in te voegen** zet u de cursor rechts van de rust en kiest een van de volgende mogelijkheden:

Kies in het menu **Insert** en selecteer **Bar Line**.

Klik met de rechter muisknop en selecteer **Bar Line**.

Druk op de **Tabtoets**.

Druk op de toets met het sterretje *.

Maatgetallen

U kunt automatisch maatgetallen aanmaken. U kunt dit doen in uw “Jingle Bells” bestand.

Om maatstrepen aan te maken doet u het volgende:

1. Kies in het menu **File: Page Setup** .
2. Klik op de tab **Options**.
3. Bij **Measure Numbers**, kiest u een van de mogelijkheden (niet None).
4. Als begin voor de telling geeft u bij **Measure Start** een **1**.
5. Klik op **OK**.

Meer noten

Ga verder met het invoeren van noten tot u bij de kwartnoot met punt bent gekomen. De punt rechts van de kwartnoot betekent dat die een halve tel extra krijgt. De punt wordt op een vergelijkbare manier gezet als de staccato noot. **Om een gepunteerde kwartnoot** in te voeren:

1. Klik op het icoon voor de kwartnoot of druk op de toets **3**
2. Klik op het icoon voor de gepunteerde noot of druk op de toets met de punt (.)
3. Zet de cursor op de plaats van de F (de eerste opening tussen de lijnen van onder).
4. Druk op de **Enter-toets**.

Ga verder met noten invoeren in de bovenste balk tot aan maat 6. De laatste twee noten van maat 6 zijn verbonden noten. Deze noten moeten eerst apart worden ingevoerd als achtste noten.

Om noten met een vlaggetje te verbinden, gaat u met de ingedrukte muisknop over de beide noten om ze zo te selecteren en dan

Kiest u in het menu **Edit - Beam**.

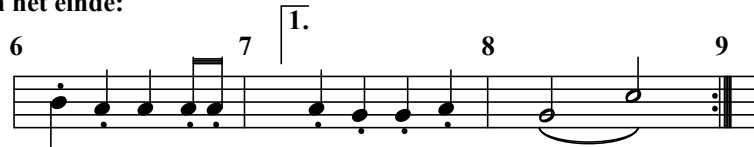
of u klik op het icoon

of u drukt op de toetscombinatie **Ctrl+B**.

N.B.: De opdracht om de noten te verbinden (Beam) is pas beschikbaar als u noten hebt geselecteerd die ook verbonden kunnen worden (noten met vlaggetjes).

Bijzondere maatstrepen aan het einde en herhalingen

De eerste maatstreep aan het einde van “Jingle Bells” verschilt van de laatste. Bijzondere maatstrepen en herhalingen worden gebruikt om de richting van het afspelen aan te geven. Voor het **invoegen van een speciale maatstreep aan het einde**:

1. Zet u de cursor aan het begin van maat 7.
2. Kiest u in het menu **Insert: Special Ending**, drukt op de **S** toets of klikt op
3. Klik op de checkbox bij **1st Ending** als daar nog niet een vinkje staat.
4. Klik op **OK** en maat 7 moet dan een streep met een 1 krijgen voor het eerste slot.

Voer de noten in voor maat 7 in de bovenste balk.

Maat 8 van de bovenste balk heeft een verbindingsboog. Met een verbindingsboog verbindt u noten alsof ze echt aan elkaar horen. **Om deze noten te verbinden**:

1. Klik op de halve noot
2. Klik op het icoon voor de verbindingsboog
3. Zet de cursor op de plaats van de G en druk op **Enter**.
4. Als de knop voor de punt-komma nog aan staat, klik hem dan nu uit.
5. Zet de cursor op de plaats voor de C en druk op **Enter**.

De twee noten zijn nu met een verbindingsboog verbonden.

U bent nu aan het einde van de eerste regel. Nu moet er een aanwijzing voor de speler komen om terug te gaan naar het begin en het opnieuw te spelen. Dit wordt gedaan door een herhalingsteken te plaatsen.

Om een herhalingsmaatstreep te plaatsen open t u het dialoogvenster ‘Bar Lines’:

Kies in het menu **Insert: Bar Line (Decorated)**.

Of klik met de rechter muisknop en kies **Notation: Bar Line (Decorated)**.

Of druk op de sneltoets **B** of **b**.

In het dialoogvenster ‘Bar Lines’ kiest u **Master Repeat Close** en klikt op **OK**. Hiermee wordt de herhalingsmaatstreep geplaatst aan het eind van maat 8. Het verschil tussen ‘Master Repeat Close’ en ‘Local Repeat Close’ is dat de ‘Master Repeat Close’ aan het einde wordt geplaatst en de ‘Local Repeat Close’ in het midden van een regel. Zie hiervoor ook *repeatx.nwc* bij de voorbeeldbestanden in ‘Samples’ en bekijk daar de informatie via File - Info.

Aan het begin van maat 9 voegt u de tweede ‘special ending’ in net zoals de eerste, maar nu kiest u de ‘2nd Ending’ onder de tab ‘Special Ending’.

Noteer nu de rest van de noten in de bovenste balk van “Jingle Bells.”

Een instrument kiezen voor het afspelen

Het is belangrijk om een instrument te kiezen om uw notenbalken mee af te spelen. Doet u dat niet dan zal de melodie worden afgespeeld met het laatst gekozen instrument voor dat midi-kanaal.

Een instrument kiezen voor de bovenste balk:

1. Klik op de bovenste balk om die actief te maken.
2. Druk op **F2** om het dialoogvenster *Staff Properties* te openen.
3. Klik op de tab **Instrument**.
4. Klik op **Predefined Instruments...** Klik op **General MIDI, Piano, Bright Acoustic Piano, OK**.
De keuze van het instrument is afhankelijk van uw geluidskaart (of een andere afspeelmogelijkheid).
Als u deze specifieke piano niet hebt kies dan een andere piano of ander instrument.

Dezelfde procedure volgt u voor de onderste balk.

In “Jingle Bells” gebruikt u hetzelfde instrument voor beide balken. Echter, als u met een compositie werkt met verschillende instrumenten, moet elk instrument gekoppeld worden aan een ander kanaal van uw geluidskaart. Als u notenbalken toevoegt aan uw compositie zal *NoteWorthy Composer* automatisch elke balk toewijzen aan een volgend kanaal, zolang die beschikbaar zijn. Als u meer balken toevoegt dan er beschikbaar zijn, kunt u balken met hetzelfde instrument ook op eenzelfde kanaal zetten. Het kanaal wordt gekozen met **Staff: Staff Properties, MIDI, Channel**.

U kunt van alle balken en het hun toegewezen kanaal bekijken met **Tools: Score Review**

Configuratie van Geluid - Afspelen

Alhoewel u nog niet klaar bent met het lied, kunt u wel afspelen wat u hebt gedaan, wanneer u dat maar wilt. Als u dat nog niet gedaan hebt, moet u *NoteWorthy Composer* configureren voor het geluid. Dat betekent dat u *NoteWorthy Composer* moet laten weten welk apparaat u voor het afspelen gebruikt.

De instructies voor het geluid zijn te vinden in het menu **Help**, kies daar **Getting Started**, de tab **Index en Configuring for Sound**.

Als u klaar bent met de instellingen voor het geluid, kunt u kiezen waar u *NoteWorthy Composer* wil laten beginnen met afspelen. Ga naar het menu **Tools** en kies **Options**. In het dialoogvenster klikt u op de tab **Midi**. Hier kunt u kiezen vanaf het begin (from beginning), van een ingesteld punt (from insertion point), vanaf de huidige maat (from current measure) of enkele maten terug. Kies nu afspelen **from beginning**, Maar u kunt hier later op terug komen en dit veranderen. Klik op **OK**.

U bent nu klaar voor het afspelen. **Om af te spelen:**

Kies in het menu **Tools** de optie **Play**.

Klik op het icoon

Druk op de sneltoets **F5**.

U zou nu de bovenste balk van “Jingle Bells” moeten horen terwijl de noten worden geaccentueerd. Als u niets hoort, zoek dan in onder **Help** naar “faq: Problems with play back.”

Om het afspelen te stoppen:

Kies in het menu **Tools** de optie **Stop**.

Klik op het icoon

Druk op de sneltoets **F6**.

Druk op de **ESC** toets.

Noteer de onderste balk

Net zoals u op de bovenste balk bent begonnen met de sleutel en voortekens, moet dit ook worden gedaan op de onderste balk. Maar deze keer kunt u kopiëren wat u al gedaan hebt in de bovenste balk en het plakken in de onderste balk. **Om te kopiëren en plakken:**

1. Selecteer de G-sleutel, de voortekens voor toonsoort en maatsoort in de bovenste balk. Kijk voor het selecteren op pagina 8.
2. Klik op het icoon of druk op **Ctrl+C**.
3. Druk op **Page Down** om de cursor in de onderste balk te plaatsen.
4. Klik op het icoon of druk op **Ctrl+V**.

Gefeliciteerd! Als u nu een G-sleutel en voorteken voor toonsoort en maatsoort in zowel de bovenste als onderste balk hebt staan, dan hebt u met succes gekopieerd en geplakt. Maar, er valt nog wat te doen.

Allereerst moet de onderste balk een bas-sleutel hebben i.p.v. een G-sleutel. Om dit te veranderen selecteert u de G-sleutel in de onderste balk (gebruik de muis of de Shift en pijltjestoetsen). Druk dan op **Alt+Enter**. Zo komt u bij het dialoogvenster **Edit: Properties** en dit wordt gebruikt om de eigenschappen te wijzigen van het onderdeel dat u hebt geselecteerd. Hier kunt u **Bass Clef** kiezen en op **OK** klikken. Daarna moet er een bas-sleutel staan in de onderste balk.

De voortekening zou niet goed uitgelijnd kunnen zijn. Druk daarom op **F9 (View: Refresh Score)** om de notatie te vernieuwen.

Hiermee wordt de notenbalk weergegeven met de nieuwe voortekening.

Accoorden invoeren

In “Jingle Bells” bevat de onderste balk voor de linkerhand accoorden (noten onder elkaar gezet) die tegelijkertijd worden afgespeeld. Accoorden geven de harmonisatie van de melodie die wordt afgespeeld in de bovenste balk voor de rechter hand.

Het is maar één extra handeling om een noot in accoord te plaatsen.

Om een accoord te makend:

1. Plaats de eerste noot zoals gebruikelijk.
2. Zet de cursor rechts van de eerste noot en op de juiste positie voor de tweede noot.
3. Druk op **Ctrl+Enter** om de tweede noot in te voegen in het accoord.
4. Herhaal de stappen 2 en 3 om meer noten aan het accoord toe te voegen.

Nu u weet hoe u accoorden in moet voeren kunt u alle accoorden invoegen tot maat 6. Als u een fout maakt in een accoord, kunt u eenvoudig een noot verwijderen.

Om een noot uit een accoord te verwijderen:

1. Kies in het menu **Edit: Remove Chord Note**.
2. Druk op **Ctrl+Z** om de laatste handeling ongedaan te maken.
3. Verwijder het accoord met **Backspace** en voer het accoord opnieuw in.

U kunt meer lezen over de regels voor het invoegen van een accoord in het Help-bestand. Zoek op ‘Chord Member command’.

Bijzondere maatstrepen in de onderste balk

Ook in de onderste balk moeten speciale maatstrepen worden aangebracht. Alleen het einde van de bovenste balk zal bij het afdrukken te zien zijn. Maar, *NoteWorthy Composer* moet het einde van alle balken weten om ze te kunnen spelen.

U kunt elke bijzondere maatstreep selecteren en kopiëren (**Ctrl+C**) en zo de herhalingsmaatstreep uit de bovenste balk in de onderste balk plakken (**Ctrl+V**).

Het lied afspelen

U bent nu klaar met het noteren van “Jingle Bells.” Als u dat nog niet hebt gedaan, sla dan het bestand op (**File:Save, Ctrl+S** of het icoon). Het afspelen van “Jingle Bells” zal beginnen waar de cursor staat. U kunt ook vanaf het begin afspelen door in de eerste maat te klikken of op de **Home-toets** te drukken. Daarna kiest u in het menu **Tools: Play** of klikt op het icoon of gebruikt de sneltoets **F5**.

U kunt ook een notenbalk tegelijk afspelen. **Om alleen de bovenste balk af te spelen:**

1. Klik op de bovenste balk om die actief te maken.
2. Druk op **Shift+F5**.

U kunt ook een of meer balken het zwijgen opleggen. **Om een balk niet te laten horen:**

1. Klik op die notenbalk om hem actief te maken.
2. Klik op het icoon .

Als u meerdere balken niet wilt horen gebruikt u **Tools: Mute List** (sneltoets **M** of **m**).

Ook al bent u klaar met het noteren van uw lied en klinkt het goed, de tekst moet nog worden toegevoegd.

Teksten

Ook al bent u klaar met het noteren van uw lied en klinkt het goed, de tekst moet nog worden toegevoegd. *NoteWorthy Composer* gaat tot 8 coupletten, maar deze versie van “Jingle Bells” heeft er maar één nodig.

Om teksten toe te voegen:

1. Klik op de bovenste balk om die actief te maken (hieraan worden de teksten toegevoegd).
2. Kies in het menu **Edit: Lyrics** of druk op **Ctrl+L**.
3. Bij de tab **Configuration** zet u Line Count op **1 Lyric Line**.
4. Klik op de tab **Lyric 1**. De andere genummerde tabs voor meerdere coupletten worden voor dit lied niet gebruikt.
5. Typ de volgende tekst in en druk op **Enter** aan het eind van elke regel:
**Jin-gle bells, jin-gle bells, jin-gle all the way,
Oh, what fun it is to ride in a one-horse o-pen sleigh.
one-horse o-pen sleigh**
6. Als u klaar bent met het typen klikt u op de **OK**-knop zodat *NoteWorthy Composer* de teksten zal plaatsen.

Tips om teksten in te voeren:

Elke lettergreep van een woord moet worden gescheiden door een koppelteken als u die onder verschillende noten wilt plaatsen

Een spatie wordt ook gebruikt om de woorden onder verschillende noten te plaatsen.

Als u noten hebt waar geen tekst onder hoort, gebruik dan het onderstreep teken (_) voor die noten. U kunt ook die noten selecteren en op Alt+Enter drukken. Kies dan onder de tab Notes: Lyric Syllable en zet die op Never.

Voor meer informatie over teksten gaat u naar het Help-menu of bekijkt het hoofdstuk over teksten op pagina 60.

Laatste aanvulling (Tekst invoegen)

U hebt in het *jingle.nwc* bestand gezien dat er meer tekst staat dan alleen de coupletten. De ze tekst wijzigt het afspelen in *NoteWorthy Composer* niet, maar kan nuttig zijn voor een pianist of gitaarspeler als u uw notatie van “Jingle Bells” afdrukt om zelf te spelen. Als u het bestand *jingle.nwc* opent, ziet u het woord **Lively**. Dit geeft de manier aan waarop het stuk gespeeld zou moeten worden. U ziet ook een **F** staan als een symbool voor het accoord.

De tekst “Lively” invoegen

1. Zet de cursor tussen de sleutel en de voortekening.
2. Kies in het **Insert** menu **Text** of druk op de **X-toets**.
3. Typ **Lively**.
4. Kies het font met **Staff Bold**.
5. Onder ‘Expression Placement’, zet u ‘Staff Position’ op **13** en haal het vinkje voor ‘Preserve Width’ weg.
6. Klik op **OK**.

Nu zie u de tekst **Lively** boven de notenbalk staan met een ruitje of ankertje.

Gebruik dezelfde methode voor andere teksten of symbolen.

“Jingle Bells” afdrukken

Nu uw notatie klaar is, wilt u het wellicht afdrukken. Stel eerst vast of de juiste printer is geselecteerd. Dit doet u bij **File: Printer Setup**. Kies de juiste naam van de printer en controleer meteen de pagina-indeling op portret of landscape.

Hebt u de juiste printer, dan kunt bekijken hoe u wilt dat de afdruk eruit zal zien.

Het volgende kunt u selecteren onder: **File: Page Setup**

- Contents** tab - Vink de notenbalken aan die u wilt afdrukken.
- Fonts** tab - Stelt het lettertype in voor de liedteksten en andere teksten. Gebruikt eerst de standaard.
- Options** tab - Stelt details in zoals maat van de notatie, maatgetallen om wel/niet af te drukken en de titel of label bij de notenbalk. Als u vragen hebt over de instelling, kijk dan onder Help in het menu.
- Margins** tab - Stelt de marges in voor de kantlijn van het papier.
- Preview** tab - Voorbeeld van uw lied voordat het wordt afgedrukt. Als u het niet bevalt gaat u terug naar de **Margins** tab en **Options** tab en brengt wijzigingen aan.

Als het afdrukvoorbeeld naar uw zin is bent u klaar om af te drukken.

Klik op **File** in het menu en kies de optie **Print** of

Klik op de knop in de werkbalk of

Druk op **Ctrl+P**.

Als u steeds dezelfde instellingen voor afdrukken wilt gebruiken, zou een afdruksjabloon kunnen maken. U kunt ook een bestaand sjabloon bewerken met uw eigen marges en andere instellingen.

Gefeliciteerd!

U hebt nu een hele composities gemaakt met noten, liedteksten en al. Uw uiteindelijke notatie zou er net zo uit moeten zien als het bestand *jingle.nwc*. Hopelijk hebt u een goede indruk gekregen van hoe *NoteWorthy Composer* werkt.